

Q. 7, 96b.

A
sárospataki
református
főiskola

Tartalomjegyzék

Szerkesztő előszava

Marton János: Sárospatak, a Rákócziak
ősi fészke

Marton János: A négyszázestendős
sárospataki református főiskola

Mátyás Ernő: Jellegzetes vonások a
theológia életében

Harsányi István: A gimnázium élete, a
pataki diák arca

Egey Antal: Református tanítóképző
intézet

Hegyi József: Emlékgyűjtő, emlékőrző
pataki diákélet

Szabó Gyula: A gimnázium angol ágazata
és angol internátusa

Zana István: A gimnázium humán-inter-
nátusa

Gulyás József: A betű kincsháza, a
nagykönyvtár

Szabó Károly: A sportélet minden ága
virágzik itt

A fényképek nagyobb részét Zana István,
Csontos Ernő, Újszászy Kálmán és Szabó
Károly készítették

1170/1987

Sárospatak
A Sárospataki Református Főiskola
kiadása

A kiadásért felel Mátyás Ernő dr.

E I Ő S Z Ó

A pataki főiskola életfájának többszázados multbavesző gyökereiből értékes gyümölcsök érlelődnek. Hegyen épített város a mi főiskolánk, melyen át termékenyítő légáramlatok zúgnak. Tekintete a jövődön függ. Küzdelmes jelenünkön, magyar életünk derengő horizontján át meglátja a jövődöt építő gondolatokat s azok előtt feltárja kapuit. De hatásai azért sugárzanak szét az egész magyar földön, mert minden felragyogó gondolatot az örökkévalóság mértéke alatt szemlél. Ezekért a pataki főiskola vonzó, lelkeket foglyulejtő, sajátos diákéletet, jellemeket formáló iskola.

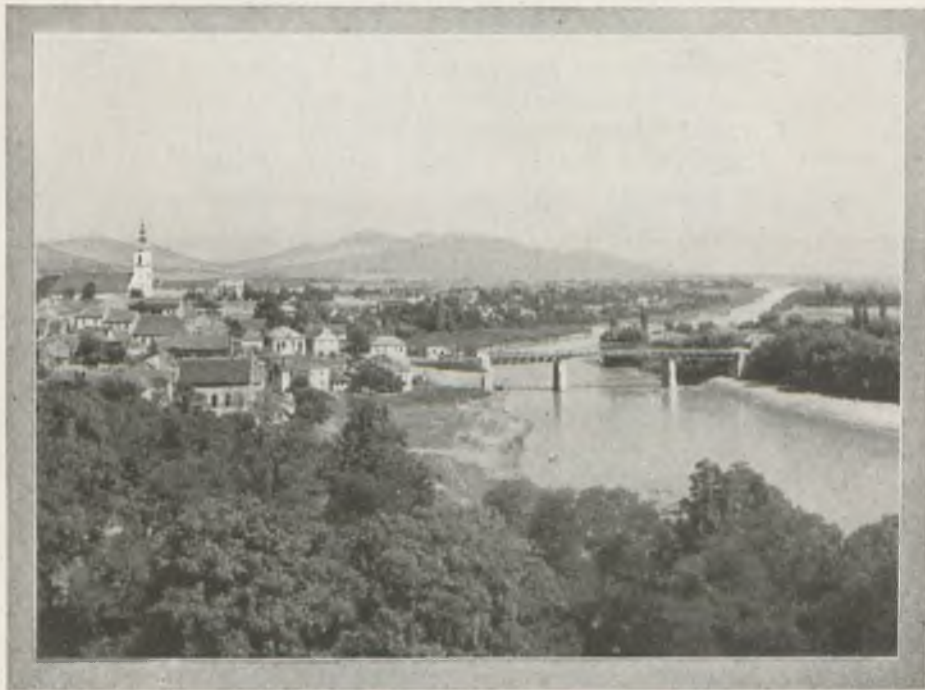
A mai kor eszközeivel készített és a mai ember igényeihez simuló e füzet a mi főiskolánk nagy tradíciókon növekvő, magyar életét, mozgalmas, örök ifjúságot lehellő világát hivatott hirdetni. Pataki főiskolánk négyszázéves multjában mindig az egész nemzet számára nevelt. Izzó magyarságot lehellő szellemiségére talán sohasem volt nagyobb szükség, mint éppen a mának élet-halál-harcában. Abban a meggyőződésben vagyunk, hogy a nemzet egyetemének tesszünk szolgálatot, amikor egy ilyen füzetben felhívjuk a figyelmet főiskolánk sajátos szellemiségére, hivatására és intézményeire. S itt büszkén emlékezünk meg arról, hogy a pataki kollégium szelleme élő valóság. Ennek az ismertető művecskének gondolata is egy pataki öregdiáktól származik, aki annak létrehozásában is elismerésre méltó részt vett.

Öreg fák a folyóparton

Sárospatak környéke

Sárospatak, a kollégium városa

A behavazott város

A Bodrog télen

Sárospatak, a Rákócziak ősi fészke

Sárospatak ma a magyar vidék hatalmas empóriumai: Debrecen, Szeged, Hódmezővásárhely, sőt még Miskolc mellett is idilli kis város. Hallgatag és álmodó. Különös és mély csönd fészke. Nem zavarja izgatott forgalom, idegölő zaj és hajrás lüktetésű élet. Külsőleg amint áll, ezeréves multjának még meglévő maradványaival s ezek: a vár, kövek és romok, kazamaták és omlatag házak, falakkal kerített ősi kúriák és időbarnította kis kastélyok s a széles homlokú, boltozatos-tetős, empire-vonalas, gyönyörű kollégium s meglebben előttünk harmincegy magyar nemzedék letűnt életének, mondában, legendában s a történelemben is élő emlékezete, amelyek közül mind hagyott itt valamit maga után —, olykor olyan a képe, mintha itt hagyta volna, tőle messze szállva, a történelem.

„S tán fenn a várban
Egy mohos toronyban
Alszik
Csipkerózsza“ —

ahogy éneklí róla a legeslegújabb poétája.

Lakósaínak száma is csekély. Az 1930-iki népszámlálás szerint mintegy 12.000. S e fölött a magas szám fölött is maguk a patakiak csodálkoznak legjobban, mert ez a szám már több összegből nőtt ekkorára. Magában foglalja a belvárosban lakókon kívül, akik a régi várostelepülés irányát máig mutató két főutcán s néhány összekötő és körítő utcán helyezkednek el, a Bodrogon túl fekvő városrészen lakókat, az u. n. Kispatakiakat és a sok-sok kilométernyi körzeten lakó tanyasiakat is. A Bodrogi Alsóhatár pákász-, mocsár-, homok- és lápvilágát kultúrtaíajjá átmunkáló pioníreket, a gazdákat, tanyák és puszták széles területen szerteszét lakó, küzdő, dolgozó és szapora népét is.

Azonban Sárospatak, — bár városias képű — de kis fészek, éppen olyan jellegzetesen és kifejezetten nagy történeti jelentőségű hely. Igazi históriai talaj. Olyannyira, hogy történeti jelentőségét a hely külső körülményeivel (földrajzi fekvés, természeti adottságok, terjedelme stb.) alig lehetne teljesen megmagyarázni. Hiszen közel hozzá Kassa volt a „Felvidék kulcsa“ és Sátorajajj hely a keleti kassavölgyi és a Hegyközvidéki peremváros, Szerencs a vasúti szétágaztató hely Miskolc, a Hegyalja és a Nagyalld felé. És Tokajnak volt a magasabb fokú vízi közlekedés szempontjából jelentékeny vize, a meredek hegy lábainál el-folyó Tisza.

Szívesen megengedjük, hogy tudományos ásatások itt sokat beszélhetnének. Ugyanis rendszeres ásatás nélkül is őskori emberte-

lepre bukkant a határában 1892-ben, a cserkészet felfedezése előtt már egész szenvedéllyel cserkészkedő egyik pataki tanár, Kiss Elek. S azt is gondoljuk, hogy csak tíz százesztendőn belül is nagyon lényeges felszíni elváltozások következtek itt be. Például nincs meg a Radványfolyó. Magyarázni kell, hogy a Széldomb tényleg domb, mert a város felől menve már egyáltalán nem az. Ma már nagy képzelet kell a terep olyan retrospektív nézéséhez, hogy a várat a Bodrog, vagy más folyó körülfolylta.

Azért úgy látszik, hogy nem pusztán a fizikai, a természeti tényező az, ami Sárospatak ezer évét a legjobban megmagyarázza. A hely szelleme mutat meglepő érzéket aziránt, hogy minden idegszálával belegyökerezve az ősi talajba, szabadon érjen fel mindaddig és a friss kezdeményezők biztosszemű bátorságával vegyen részt mindabban, amiben egy-egy kor élete a legmagasabbra emelkedik.

A honfoglalástól Trianonig követhető ez a vonás, vagy ha úgy tetszik, sajátos szellemiség.

Így már a honfoglalásból van Pataknak mondas alakja: Retel vezér, akiről tudósítást ad a mostanában sokféleképen kommentált Anonymus, de aki mégis nemzetünk egyik legpompásabb magyar lelkű történetírója. Az

A ref. templom tornya

Ódon ház a városban

Hajdani Jezsulta kolostor

Régl ház a városban

Árpád-királyok alatt királyok laknak s tartózkodnak itt. Ők építik a történeti igazság szerint tehát nagyon késői névvel szereplő „Rákóczi-vár“-at. A századok múlását játszva álló Vöröstorony, a donjon, amely díszeitől megfosztva, egy ősvilági lény elpusztíthatatlan szikla-bordázatával mered ki a földből, királyi lakótorony volt. Európának ilyenmű egyik legnagyobb építménye. A középkorhoz illően van csodálatos szentje: Árpádházi Szent Erzsébet. A szolgáló és alázatos szeretet e gyönyörű virágszála, a hagyomány és neves írók (Temesvári Pelbárt, Laskói Ozsvát, Karácsonyi János stb.) szerint itt született. Kolostorainak élete (számuk a XVI. századig: 6.) egyenesen virágzó. A Széldombon épült Klarissza zárdába előkelő családok sarjai vo-

nultak: az Olnodi Czudar familia két tagjának, Istvánnak és Mátyásnak özvegye, aztán Báry Margit, Tolcsvai Uza Margit és Ida, Chyrke Perpetua stb. (Még névsornak is páratlan szépégű.) A kolostorok iskoláinak egyikében, az Ágoston-rendieknél tanult Szalkay László, a későbbi esztergomi érsek. Kézírtos tankönyve az egyetlen megmaradt tankönyvünk a magyar középkorból.

Az Anjouk alatt Patak a királynők városa. A fejlettebb városi jogok alakulása idején szabadalmakhoz és előjogokhoz jut, sőt 1429-ben szabad királyi városként említetik. Az oligarchikus nagybirtok erre a városra is ránó. A magyar királyok után a vár birtokába jutott oligarchák a patakiakat is szerették járomba szorítani.

Róm. kath. templom

A Rákóczi-vár

Bejárat a Rákóczi-várhoz

Élet a cserepesek piacán

Lacskonyha

Sapka kell a gyerekeknek

Folyosórészlet a Rákóczi-várból

A főiskola főhomlokzata

Az egykori iskolaépület

A négyszáz esztendő sárospataki református főiskola

A XVI. század nagy vallási megújódása, a reformáció egyenesen új világot nyitott meg itt. A kollégium, melyet reformátoraink s a Perényiek, Dobók s a Rákócziak fundáltak s a Lorántffy Zsuzsánna áldott keze ápolt, egyik tűzhelye, menedéke, világító tornya és bevehetetlen sziklavára lett a magyar nemzeti léleknek, amelynek az újonnan felfedezett evangéliumban örök alapokat nyújtott. Ennek a minden felekezeti visszavonástól ment, sőt szent egységbe összekötő vallásosságnak (concurrent ut alant) és szeplőtlen tisztaságú nemzeti érzésnek lett hordozója a legdicsőségesebb magyar nemzeti szabadságharc megindítója a Sárospatakkal elválaszthatlanul összeforrt, különben róm. kath. II. Rákóczi Ferenc. Mohács után világhatalmak ütköző vonalára esve a létben fenyegetett magyarság, itt tanyáztak, mint talán a magyar föld egyetlen helyén sem és innen szálltak ki a hit, szabadság és tudás oroszlánjai. S ha az ellenreformáció is megtalálta a maga hősét Báthory Zsófiában, aki jezsuita kollégiumot alapított Patakon s világgá üzte a reformáció iskoláját, de a dicsőséges unoka szabadságharca visszahozta ősi székhelyére a bujdosó főiskolát. S amikor II. Rákóczi Ferenc bukásával a Rákóczi fejedelmi ház hatalmának, vagyonának és szellemének hatása kikiktatottnak tünt fel a magyar nemzet életéből, megtörtént a szerepváltás. Amíg megalakulása idején a nagybirtok és a hely, a város emelte a pataki iskolát, II. Rákóczi Ferenc és a jobbágyközösséggé süllyedt Patak sorsának megpecsételtetése után, amikor a „Nagymajtényi sikon letörött a zászló“, mindaz a nagy nemzeti, politikai és vallási gondolat, ami Patakhoz fűződött, a főiskolában élte tovább a maga halhatatlan életét. Fogalommá lesz a pataki diák és a pataki szellem.

A XVIII. század pusztai vándorlásának megszüntetésére az irodalmi fellendülés kivívására innen, a bodrogsági helyről indult el két diák, Bessenyei György és Kazinczy Ferenc. A kilencvenes évek reformtörekvései itt alkották meg Sárospatak elmúlhatatlan dicsőségét 1796-ban, egy fél száz évvel a magyar állami törvényhozást megelőzve, az első magyar nyelvű tantervet. A lángelméjű Vay József örök időkre meg akarja vetni alapítványával a főiskola fennmaradásának anyagi alapjait. Itt tanul jogot Kövytől a halhatatlan Kossuth Lajos. Itt készül elő közhasznú életére Fáy András és reformtörekvései végzésére Páncélvármegye gyűlésein Szemere Bertalan. Az 1848-as szabadságharc kitörésekor szinte egész zászlóaljat tesznek ki a vörössapkás pataki diákok. A letiprott nemzet gyászát Tompa Mihálynál

senki sem szólaltatta meg méltóbban. Az 1867-es kiegyezés után egyetemi színvonalra gondolnak báró Vay Miklósék és műegyetem alapítására is tesz indítványt a pataki nagyszonyok, az Ormosdi Székely Klárák, Országh Ilonák, Sulyok Sárák, Lorántffy Zsuzsánnák, és Zrinyi Ilonák után, Sárospatak életében ismét egy fejedelmi nagyszony: Pálóczi Horváth Mária. Trianon megfosztja a hatásvonalába eső felsőmagyarországi megyék évszázadokon át itt tanuló ifjai seregétől és megfosztja felbecsülhetetlen értékű jogakadémiájától.

De a halálos bódulatból talpra szökkenti századok viharát kiállt őseje. Végvárak éber lelke ébredt meg benne, mindenik intézeti ágában. Küldetéstudata sohasem volt lángolóbb. Mintegy a kijelentés parancsolatát hallva teljes szívéből, teljes lelkéből és minden erejéből vállalja és végzi a magyar nemzetmentő nevelői munkát. Gimnáziumával és tanítóképzőjével, amelyet a megszünt jogakadémia helyett vett vissza a nemzetnek, szörnyen megpróbált nemzetének, teológiai akadémiájával Istennek nevel népet és az egészen új intézeti ággal, az angoltagozatú gimnáziummal és angol internátussal, amelyet a nagy Klebelsberg miniszter és kongeniális megértői oltottak az ősi törzsbe, a világkapcsolatok kiépítésére törekszik a magyar igazság győzelme érdekében. Missziói lélek hajtja, küldetést érez a nemzetnevelő munkára, hajdani ura és felséges fejedelme jelígeje szerint: Cum Deo pro Patria et Libertate.

Küldöttségi szállások ősi háza

Ünnepi menet a templomba

Részlet a kollégiumi imateremből

Jellegzetes vonások a teológia életében

A teológia felette színes, sokoldalú és érdekes életében nevelői törekvések a dominálok. Mindig magasabbrendű feladatok tűnnek fel előtte, mert egyre kritikusabbá lesz a nemzet és az egyház ellen törő sötét erők ostroma. Ezért kerülnek előtérbe a lelkipásztori képésben a nevelés érdekei.

A lelkipásztor képzést pedig kétoldalú munkával végezzük. Természetes, hogy az alapvető csakis a mélyreható, a kérdések gyökeréig ásó elméleti munka lehet. S jól tudjuk azt, hogy csak a kor színvonalán álló tudomány az, ami előtt az ifjúság feltárja a lelkét. Ha a mi pataki iskolánk mindenkor kaput nyitott a friss szellemi áramlatok előtt, ez az ősi tradíciókból táplálkozó jellegzetessége különösen uralja mai helyzetét. Első a magyarországi teológiai főiskolák között, amelyik utat nyitott a modern existenciális filozófiának és a sokat vitatott dialektika teológiának.

E modern filozófiai és teológiai gondolkodást azonban nem csupán és nem is elsősorban korszerűsége miatt ápoljuk, hanem azért, mert ezekben a gondolkodási formákban tudjuk legtisztábban kifejezni ősi főiskolánk reformátori szellemét.

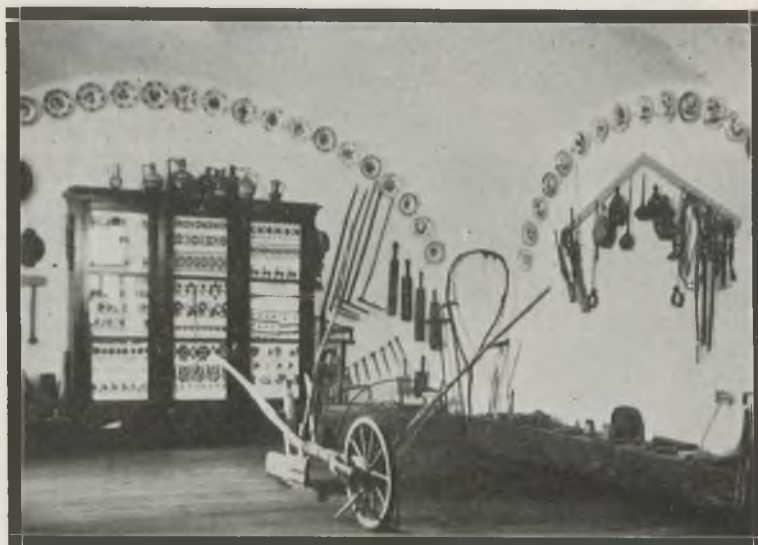
De még jellegzetesebb vonása teológiai akadémiánk életének az, hogy nevelési törekvéseit gyakorlati munkák végzésével is szolgáljuk. S e gyakorlati munkáink is ízig-vérig a kor szellemével vannak összefüggésben. Ha teológiai és filozófiai elméleti munkásságunk elsősorban anyaszentegyházunkat építi és anyaszentegyházunkon keresztül nemzetünket, gyakorlati munkáink közvetlenül a nemzetnevelés szolgálatában állanak.

A pataki teológus diáknak ezekben a gya-

korlati munkákban mindig érdekesebb arca bontakozik ki. Szeptember havában katonai formaruhában, fegyelmezett csapatban, vidám nótaszóval vonul végig Patak utcáin, mert minden teológus pályája alatt kilenc hétig leventemunkában köteles résztvenni, hogy mint leventeoktató is vezetője lehessen a reá bízott ifjúságnak. Még évekkel ezelőtt, amikor még nem is számítottunk a világtörténelem gyorsan bekövetkező fordulatára, megsejtettük, hogy viharosak az idők. Katonai szellemre, fegyelmezettségre akarjuk nevelni fiainkat, a nemzetvédelem iránti felelősségüket ébresztgetjük.

Theológus diákjaink faluszemináriumi munkásságuk útján egyre mélyebben akarnak behatolni a falu és a magyar nép lelkébe. Évenként kétszer kettőnként kiszállanak egy-egy magyar faluba, tanulmányozzák annak múltját, jellegzetes vonásait, gyűjtik népi kincseit s ezáltal a munka által nemcsak azt a nagy szakadékot hidalják át, ami elválasztja a falut és a várost, a magyar népet és az intelligens középosztályt, hanem sajátos népi értékeket kutatnak fel és iktatnak bele nemzetünk életébe. E munka által nagy nevelői erőkből is gyarapodnak ifjaink jövő hivatásukra.

Egészen rokon s ugyanezen tőről sarjadt gyakorlati munkánk évről-évre rendezett népfőiskolai tanfolyamunk. Három alkalommal volt ilyen 10—14 napig tartó tanfolyamunk. 40—50 kiscgazda ifjút hívtunk meg egyházkerületünk különböző gyülekezeteiből. Theológus ifjúságunk és tanári karunk testvéri együttélésében teltek el ezek a napok, a közös imádkozáson, közös előadáshallgatásokon túl, a közös étkezés, szállás és baráti együttlét alkalmában. Megfürdettük ezeket az ifjakat főis-

A teológia faluszemináriumi gyűjteménye

A teológusokat leventeoktatókká is kiképzik

Portyázás

Vízi tábor

Munkatáborban az előadóval

Önkéntes útéptés

kolánk légkörében. Népi értékeik öntudatosítása, gazdasági, szociális helyzetük megvilágosítása voltak további célkitűzéseink.

Hogyha népfőiskolai tanfolyamunk növénydekei a magyar falu és a nép romlatlan tiszta levegőjét hozzák főiskolánk falai közé, cserkészeink az évenként kétszer egy-egy hétig tartó regős útjukon főiskolánk nagy tradíciók által megszentelt levegőjét viszik szerte. Lélek-növtető előadások, lélekszépítő zenedarabok, magyar lelket acélozó szavatelatok, nótázások által tősgyökeres nemzeti lélekkel táplálják a falvak szomjas lelkét és gyujtogatják a sötét magyar éjszakában a jövő reménysugarait.

A Felvidék felszabadulásával új lendületet vett ez a munka és e vidék népének a nemzeti élet fájába való újra beoltása céljából alig tettek többet és értékesebbet regőseinknél.

Alig gyakoroltunk valamivel egyetemesebb hatást az országos közvéleményre, mint főiskolánk evangéliumi szelleméből fakadt, minden, idegen szellemi hatástól független, jellegzetesen magyar, két éven át folytatott munkatáborunkkal. Az áldozat, a szolgálat

gondolatából fakadt, a nemzet építését hivatott munkálni. A kötelességteljesítés szelleme uralta és az a meggyőződés, hogy a nemzet vezetésére csak olyan férfiak alkalmasak, akik verejtékes munka végzése útján tanulták meg ismerni azt a magyar sorsot, amelyet a legnehezebb munkát végző magyarok hordoznak. A rohanó idő eseményei nap-nap után egyre kiáltóbb jelekben igazolják, hogy mennyire nemzetünk létérdekei által motiváltak ezek a munkatáborok.

Az elméleti képzésnek és a gyakorlati munkának melegágya a családi szellemű s az egyéniségek szabad kibontakozását biztosító, de a belső fegyelmet mégis megőrző internátusi élet. Bibliaköri megbeszélésekben, imaközösségekben, közös áhítatokban gyűl fel itt a missziói lélek, amelyik egyaránt hajt egyház és nemzet építésére.

Az egyház és a nemzetszolgálat lelke megújultan csap ki ősi iskolánk falai közül és a jobb magyar jövő zálogát szemléljük abban, hogy országszerte egyre több helyen látjuk kigyúlni e lélek tüzeit.

Templomajtó a ref. torony alján

Református tanítóképző intézet

Az intézet egyike az ország e nemű legrégebb iskoláinak. 1857. november 16-án nyílt meg a sárospataki református főiskola kebelében. 12 évi működés után az egyházkerület átadta az államnak. 60 év múlva, 1929-ben gr. Klebelsberg Kúnó nagyemlékű kultuszminiszter visszaadta a tiszáninneri református egyházkerületnek. Ez időtől kezdve a főiskolával közös igazgatótanács alatt külön igazgatóval az élén mint a főiskola testvérintézete működik. Az átadásakor a minisztérium által 5 évre biztosított fejedelmi államsegély az intézetnek nemcsak anyagi állapotát szilárdította meg, hanem a korszerű fejlődést és haladást is biztosította számára.

Az átvétel óta az intézet igen sokat fejlődött.

Az 1938—39-iki tanévtől kezdődőleg az 5 évfolyamú tanítóképző a tanítóképzés eddigi rendjét megváltoztató 1938. évi XIII. t. c. alapján fokozatosan átalakul négyosztályú liceummá és két évfolyamú tanítóképző-akadémiává. A liceum gyakorlati irányú középiskola, melynek az a rendeltetése, hogy a neveléssel kapcsolatos élethivatásokra és gyakorlati pályákra készítsen elő. A négyosztályú liceum érettségi vizsgálatával fejeződik be. A liceumi érettségi bizonyítvány mindazokra az állásokra és tisztségekre képesít, melynek elnyeréséhez gimnáziumi érettségi szükséges. A tanító-

képző-akadémiába csak liceumi érettségi bizonyítvánnyal lehet beiratkozni. Azok, akik a liceum elvégzése után nem a tanítói pályára akarnak lépni, azok a polgári iskolai tanárképző-főiskolán, a gazdasági szaktanítóképzőben, a gazdasági akadémián, a zeneművészeti és képzőművészeti főiskolán, a testnevelési főiskolán, a Magyar Királyi Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karának gazdasági és kereskedelmi osztályán, valamint közgazdaságtudományi karának gazdasági szaktanárképző intézetében s a közigazgatási, postai, vasúti tanfolyamokon folytathatják tanulmányaikat. A liceum tehát latinmentes középiskola, melybe nemcsak azok iratkozhatnak be, akik tanítói pályára készülnek, hanem azok is akik a különféle gyakorlati pályákon akarnak elhelyezkedni.

Bár sok változáson ment át az intézet, egyben azonban nem változott. Nem változott meg az a szellem, melyet a főiskolából hozott magával. S ez a hitnek és a hazának szeretete. A sárospataki református tanítóképző és liceum különleges multja folytán a felekezeti és állami intézetnek sajátos kiváltságait egyesíti magában.

Az intézet mai épülete 1912-ben épült Lechner Jenő műegyetemi tanár tervei szerint. Az iskola és a 110-120 növendéket befogadó internátus egy épületben van.

Református tanítóképző Intézet

A gimnázium élete, a pataki diák arca

Sárospatak iskolaváros. Messze vidéken más hasonló jellegű iskola, mint a pataki, nincs. Több száz kilométer körzetből sereglenek ide évről-évre a kis és nagy diákok, hogy megízleljék és éljék az itt érezhető különös, szakvakban alig kifejezhető szellemet.

A pataki iskola élete évszázadok óta a multban gyökerezett. Ihletet, lendítőerőt abból merített. Mindig a jelen igényeinek színvonalán mozgott, de szakadatlanul szem előtt tartotta a jövő kívánságait is. — Hagyománytisztelet, időszerűség, a kor lendítőerőinek idejében való megérzése: ime ezek a sárospataki főiskolát alapjában jellemző vonások. Nagyrészt ezekkel magyarázhatók a főiskola jelenének legszembevetőbb megmozdulásai is.

Hagyomány Sárospatakon az, hogy itt minden rendű és rangú család gyermeke korszerűen megtalálja a maga helyét, jól érzi magát s büszkén viseli a pataki diák nevet. Megértő és egymást szerető, megbecsülő közösség tagjaivá lesznek a pataki diákok, akik valamenynyien magukkal hoznak falvaikból, városukból egy-egy érdekes, eredeti színt, amik aztán csudálatosan egységes, megnyugtató színvegyületté olvadnak össze.

Sárospatak kellő időben megérezte a modern nyelvek tanításának fontosságát. Az országban egyedülálló angol tanterv bevezetésére kapott engedélyt. Törvény által biztosított kivételes jogai lehetővé teszik azt, amit eddig magyarországi középiskola helyzeténél fogva nem volt képes megtenni: egy élő világnyelvnek a középiskolai nyolc osztály alatt szóban és írásban való biztos elsajátítását.

Míg így egyfelől megerősödött a modern nyelvtanítás, addig másfelől kitartóan ragaszkodott az iskola humán jellegéhez, nem akartván elveszíteni lába alól a görög-latin kultúra őstalaját, amihez — annyi új törekvés mutatja ezt — szinte törvényszerűen vagyunk kénytelenek visszatérni. A klasszikus talaj tisztellete éppoly gyökeresen él a pataki szellemben, mint a modern Európa közösségéhez való őszinte ragaszkodás érzése.

Egyébként a tanítás minden területén igyekszik a pataki iskola a legkorszerűbbnek felismert módszereket és lehetőségeket felhasználni. Minden vonalon tervszerűen bevezeti a munkáltató tanítást. A filmoktatás lehetőségeinek felhasználását egyre határozottabban szorgalmazza. A tanári kar minden tárgy tanításánál igénybe veszi a 32 milliméteres keskenyfilm-vetítő, a 16 milliméteres mozgókép-, valamint modern epizsók készülékét. Beszerzett a gimnázium egy filmfelvevő gépet is, amelynek segítségével tanulságos és szép em-

lékeket, iskolai, sportéletet megörökítő filmek készítése válik lehetővé.

A zenekultúra fejlesztése érdekében hanglemeztárt létesít a gimnázium, hogy ennek segítségével könnyen és a legértékesebb művészi formában tudja megismertetni a növendékekkel egyes stíluskorszakok főbb jellemvonásait.

A gimnáziumi tanulók számára olcsó zenetanulási lehetőségekről gondoskodik az iskola. Ezek a lehetőségek a közeljövőben még szaporodni fognak, mert az előjáróság egy második ének- és zenetanári állás szervezését határozta el. A főiskolai kórus és zenekar, valamint a gimnáziumi vegyes- és gyermekkar szakszerű irányítás mellett évenként többiben lélekemelő szerepléssel gyönyörködteti az iskolaváros közönségét.

A főiskola kertjét egyre gyakrabban használják fel a tanárok az őszi és tavaszi hónapokban a szabadtéri tanítás céljaira. Komolyan foglalkoztatja a tanári kart egy erdei iskolai üdülő- és túristaház felépítése, ahol szombatvasárnapra egy-egy osztály is elhelyezést nyerhetne. A nevelés szempontjait öntudatosan tartja szemmel a tanári kar és a növendékek öntevékenységének irányításával, a velük iskolán kívül is folytatott közvetlen foglalkozással valóban az életre neveli a pataki diákokat.

Az ifjúsági egyesületek bőséges lehetőségeket nyújtanak a növendékek különböző irányú képességeinek kifejlesztésére, az öntevékenységre és szereplésre. Sárospatak kultúreléte hasonló népszerűségű községeknél jóval élénkebb, mozgalmasabb. Nemcsak az iskola tanári kara, de az ifjúság vállára is jelentékeny feladatok várnak ebben a viszonylatban. Néhány év óta Péntek Esték címen előadássorozatot rendez a tanári kar. Ezeket az előadásokat a város közönségének színe-java látogatja. A gimnáziumi tanulók közül is résztvehetnek rajtuk a felső osztályok érdeklődő tagjai.

Ünnepélyek, előadások, műsoros esték stb. rendezése alkalmával nagyon sokszor jelentős szerep jut a főiskola ifjúságának is. Az egyesületek nemcsak befelé, hanem sokszor kifelé is nagy munkát végeznek. A gimnáziumi önképzőkör évenként rendez műsoros estét, amely az év legnépszerűbb estjei közé tartozik. Az önképzőkör vezetősége az alsó osztályos növendékek közül kiválogatja és szemmel tartja a legértékesebbeket, kikkel évenként tehetségkutató gyűlést rendez a nagyközönség előtt, sőt az alsó osztályosoknak is megvan a maguk kis önképzőköre. A VII. osztály tanulóit minden évben ünnepélyt rendeznek Széphalmon. Az ifjúság egy ötven esz-

tendős multa visszatekintő folyóiratot szerkeszt Sárospataki Ifjúsági Közlöny címen, az angol ágazat növendékei pedig College News címen évenként háromszor megjelenő angol nyelvű lapot adnak ki. Az alsósok tollából Rügyfakadás címen jelenik meg évenként egy-egy füzet. Annyi lelkesedés, munkakedv sugárzik ezekből a megnyilatkozásokból, hogy csupán belőlük rokonszenvesen bontakozik ki előtünk a pataki diák arca.

Hagyományokból s a helyi viszonyokból táplálkozik Sárospatakon a még ma is élő „gárdarendszer“. Megbízható családok kiadnak néhány szobát diákoknak, akik gondos felügyelet mellett ugyan, de mégis eléggé önállóan élnek a maguk diákéletét. Másrészt azonban élénken megindult az internátusi mozgalom is. A régebb eredetű diákjóléti intézményként szereplő kis-internátus mellett országos érdeklődéstől és elismeréstől kísérve dolgozik az Angol-Internátus, amely egészséges, puritán határok között minden korszerű igényt igyekszik kielégíteni.

1938 szeptemberére egy harmadik internátus is felépült, hogy befogadja azoknak a magyar szülőknek a gyermekeit is, akiknek az Angol-Internátus drága, a kis-internátustól pedig a szegényebb sorsú igénylők érthető előnyben részesítése következtében kiszorulnak. A pataki iskola vezetősége idejében megérezte, hogy a nevelés iránya az internátusok felé mutat, ezért igyekszik teljesen felkészülni minden ezirányú kívánalom kielégítésére. Rövid időn belül mindenki megtalálhatja a modern pedagógia szempontjai szerint vezetett sárospataki internátusokban mindazt, amit az egészséges fejlődés megkívánhat. A kiépített internátusi rendszer friss levegőjű, egyenes, becsületes magyar életre fogja nevelni a pataki diákságot.

Az ifjúság testi egészségéről is megnyugtatóan gondoskodik a főiskola. Az egyszerű, de teljesen kielégítő tápintézet ellátás az országban a legolcsóbb és egyben legjobb hasonló ellátások közé tartozik. E két ellentétes vonás összeegyeztetése azért lehetséges, mert az ellátáshoz szükséges gabonaneműek, hús, zsír, tejtermékek stb. mind a főiskola házi kezelés-

ben levő birtokáról kerülnek ki s azokat önköltségi áron tudják rendelkezésre bocsátani. Jó előmenetelű tanulók a jelentékeny tápintézet alapítványok révén úgyszólván ingyen jutnak Patakon ellátáshoz. A tízórai tej intézménye nagyon üdvös és szívesen igénybevett intézménynek bizonyult.

A pataki főiskola betegsegélyező egylete legelső ilyenfajta intézményeink közé tartozik s külön kórházzal rendelkezik. Patakon már jóval az iskolaorvosi intézmény általánossá tétele előtt alkalmaztak iskolaorvost. Most pedig, hogy a régi kórház már nem bizonyult minden tekintetben kielégítőnek, új kórház felszerelését vállalta a főiskola, s 1937 szeptemberétől kezdve már ez az új 35 ágyas intézmény is csatasorba állt a pataki diákság testi megvédése érdekében, a szakképzett iskolaorvos körültekintő irányítása mellett.

Ilyen intézmények és lehetőségek között él és alakul a pataki diák.

Pataki diák. Ezek a szavak ma éppúgy, mint a múltban, 400 év óta, szint, hangulatot, karaktert jelentenek. Ízesen, szinte észrevehetően rokonszenves hangsúllyal szokták kimondani az emberek. Miért? Valami érdekes, sokszor talán nem is öntudatosodott tartalom rejtőzik e szavak mögött.

Nagy múlt folytatója a pataki diák. Erő, üdőség, nyíltság, frissesség, életrevaló önbizalom, mozgékonyság, önállóság, Isten-, haza- és iskolaszeretet: úgy érezzük, hogy ezeket a vonásokat kell kiemelnünk, ha a pataki diákot akarjuk jellemezni. A pataki diák vagy ilyen, vagy ilyené igyekeznek őt tenni nevelői.

Miért különbözik a pataki diák más iskolák, más városok diákjaitól? Azért, mert minden kellék megvan ahhoz, hogy Sárospatakon diákszellem egyáltalában kialakuljon. Többé-kevésbé önálló, felekezeti, tehát egyuttal világnézeti iskola a sárospataki. A magyar művelődéstörténet pedig beszédesen tesz tanúbizonyságot amellett, hogy az önálló szellemű, függetlenebb iskolákban sokkal nagyobb számban támadnak a társadalom, a kor irányításában, színezésében résztvevő emberek, mint egyebütt.

Emlékgyűjtő, emlékőrző pataki diákélet

A tanulóban

Korrepetálás a parkban

Óra a szabadban

Valami könnyes-mosolyos, olykor titokzatos külön szakaszát alkotják rövid emberi életünknek azok az esztendő, melyeket az iskolapadban töltöttünk el. A szebbik, boldogabbik darabja életünknek a diákélet, tele tervezgetésekkel, ki nem mondott álmokkal, magasba vágyással, szívós örök harccal a felnőttek és a megnemértés ellen, amint akkor érezzük. Csodálatos szép külön kis birodalom az iskola és az iskolai élet a maga más törvényeivel, rendtartásával, szokincseivel, napirendjével. Külön társadalom a nagyok társadalmában, amelynek éppen úgy megvannak a maga öntudatos egyéniségei, megvan a sajátos arcú-lata, diáktagjai közt észrevétlenül is kialakul az összetartás érzése, valami öntudatlan szolidaritás bármily irányból fenyegető veszedelem ellen. Valami más, dédelgetett külön darabja életünknek a diákélet, amit sehol más-
hol, mint az iskolában, nem lehet végigélnünk s ennek a küzdelmes-vidám együttélésnek kedves emlékei egész életünkön végigkísérnek.

Mindenütt van diákélet, ahol diákok vannak. De míg máshol ezt a diákéletet többé-kevésbé elszínteleníti a modern városi élet, addig Sárospatakon sehol másutt fel nem található, sajátos pataki diákélet alakult ki és virágzik, amely az egyetemes magyar életnek is egyik legnemesebb, legbiztatóbb kiteljesedése. És ennek a pataki diákéletnek elsősorban két erős biztosítéka van, amelyek ennek különleges szint adnak, mássá teszik, fölibe emelik minden más vidék diákéletének. Az egyik a történelmi múlt. A pataki diákéletnek ugyanis van multja, van történelme, amelyik egyidős a főiskola négyszázéves történelmével. Sokszor párhuzamosan halad vele, más-szor pedig, az üldöztetések, bujdosások idején, amikor tanárok és diákok együtt rettegtek az iskola sorsáért, amikor fegyvert fogtak a védelmére, ezekben a válságos időkben egybe-fonódott a főiskola élete és a diákélet, a főiskola története és a pataki diákélet története, mert a pataki diákok életükkel alakították ki a pataki főiskola történelmét. Ez a múlt, ez a szerves történelmi folytonosság az, amely megnesemesíti a mai pataki diákéletet.

A másik nagyjelentőségű tényező, amely a pataki diákélet különleges voltát, klasszikusan patinás nevét biztosítja: Sárospatak pótolhatatlanul drága adottsága. Nincs még egy város vagy község az országban, melyet a diákok a maga teljes egészében annyira a magukénak mondhatnának, mint a pataki diákok Sárospatakot. Ővék itt minden: az épületek, a hűvös, komor folyosók, könyvtárak, a nagy udvar, az iskolakert minden fája, a leözönlő napmeleg, a határ hímes rétje, a madárdal,

Munka után a táborban

Egyszer könyv, egyszer ásó és kapa a kézben

Még mindig játsszák

Jelenetek az angol Internátus életéből

minden, minden óérette, a kacagó, életszerető, olykor ficáncoló kedvű, néha rakoncátlan, kedves teremtséért: a pataki diákért van. És nincs még egy város vagy község a világon se, amelyik olyan hangtalanul szomorú, árván maradt tudna lenni, mint Sárospatak az ő ezernyi diákja nélkül.

A történelmi múlt és a kitűnő pataki adottságok teszik lehetővé, hogy a színleg olykor talán ellentétesnek látszó vonások a pataki diákéletben harmonikusan fel tudnak oldódni. Mert a pataki diák még jár legációba, féltő szeretettel őrzi az elekció ősi tradícióit, a kis mendikáns éppenúgy bandukol a legátus után, hóbuckákban, sártengerben küzd házról-házra a tápintézeti díj előteremtéséért, mint valamikor száz esztendővel ezelőtt. Azonban ha visszaérkezik a diákvároskába hockey-mérkőzést játszik, vív, teniszeznek és hanglemezes, vetítettképes tanítási órákon vesz részt. Egyfelől ijedten megbúvó, igénytelen berendezésű gárdalakások, a maga vadonságában is páratlan iskolakert, régmúltból ittmaradt öreg épületek, másfelől minden igényt kielégítő angol internátus, mérnöki pontossággal beosztott, délszaki virágokkal díszített park, modern

csónakház, gramofonzenés korcsolyapálya, alagsóvezetett teniszpályák azok a helyek, ahol a pataki diákélet napjai lezajlanak.

Áhítattal kezdik és áhítattal végzik minden napjukat. A csöndes estéken innen is, onnan is, gárdalakásokból, internátusi kamrákból fel-felhangzik a zsoltár dallama s egybefonódva száll-száll az ég felé a pataki diák hálaadó imádsága. A tehetségkutató vizsgák, tehetségkutató gyűlések, a nagyönképzőköri viták, az alsós önképzőkörnek, ennek a maga nemében országszerte egyedülálló kezdeményezésnek tapogatózó próbálkozásai, a legációk, szublegációk, a magyar élet, magyar falu súlyos problémái iránt való érdeklődéskeltés, mind-mind egy-egy sajátos színét mutatják a pataki diákéletnek. Ez a diákélet pedig tele van talaj arra, hogy Sárospatak teljesítse örökölt, nagy hivatását: a mai, sokszor csak tétlen érzelmességben, üres szólásokban, hazug, felszínes jelszavakban kimerülő hazafiaság idején olyan nevelést adjon, amely feltárja népünk szokásait, szellemi kincseit, értékeit, egyszersmind erényei mellett megmutatja fajtánk hibáit is, vagyis számol a mindenkori magyar valósággal.

Csengőbúcsú

Ballag már...

Az angol internátus

Rothermere lord beszél

A gimnázium angol ágazata és angol internátusa

A kultuszminisztérium támogatásával 1931-ben megnyitott angol-gimnázium és ezzel kapcsolatos angol-internátus kitűnően bevált s ma már országos érdeklődésnek örvend. Az egész Közép-Európában alig van két-három ilyen középiskola, hazánkban pedig ez az egyetlen a maga nemében. Új nemzeti misszióra vállalkozott a sárospataki főiskola ennek az intézetnek az alapításával. Célja ugyanis ez intézetnek az, hogy növendékeinek — a hazai főiskolákra és egyetemekre való előkészítésen kívül — az angol nyelvnek beszédben és írásban olyan mérvű elsajátítását biztosítsa, hogy azok az érettségi letétele után a felsőfokú tanulmányokat angliai és amerikai egyetemeken is végezhesék és ott a magyar-angolszász kulturkapcsolatok fejlesztésének és a magyar igazság ügyének értékes munkálói lehessenek.

Ez okból az angol-gimnázium külön helyi tanterv alapján működik, amelyet az Egyetemes Konvent jóváhagyott és a kultuszminisztérium is tudomásul vett. E tantervnek megfelelően az angol nyelv tanítása már az I. osztályban megkezdődik és folytatódik a gimnázium mind a nyolc osztályán keresztül, mégpedig a legnagyobb heti óraszámban, általában heti 4—5 órán. Latint az angol-ágazat növendékei az V—VIII. osztályokban tanulnak. — Az angol nyelvnek szóban és írásban való tökéletes elsajátítását célozza és segíti elő az is hogy a növendékek a világtörténelmet az V—VI. osztályokban angolul tanulják, angol születésű tanárok vezetése alatt. A magas cél elérését pedig igazolja az a körülmény, hogy az angol-ágazat tanulói a rendes gimnáziumi érettségi tárgyakon kívül angol nyelvből és irodalomból is érettségit tesznek.

Az eddigi eredmények a legnagyobb várakozásokat is teljesen kielégítették és minden tekintetben megnyugtatók. Sir Geoffrey Knox, a brit birodalom v. budapesti követe, aki pár évvel ezelőtt meglátogatta az intézetet s részt vett az egyes tanítási órákon is, a legnagyobb elismerés hangján nyilatkozott a benne folyó munkáról és az elért kiváló eredményekről. Dr. Llewellyn-Jones, a nagy magyar-barát, v. angol parlamenti képviselő, aki 1937. májusban két napot töltött az intézetben, a Pesti Hírlap egyik munkatársának arra a kérdésére, hogy mi volt a legnagyobb élménye akkori magyarországi látogatása során, így nyilatkozott: „Kétségtelenül sárospataki látogatásom. Nagybritannián kívül seholsem láttam olyan jól megvalósított angol nevelést, mint a sárospataki intézetben. Az intézet megalapozása tökéletes, a kivétel a leggondosabb.“ (L. Pesti

Hírlap 1937. jún. 1. számát!) A londoni Anglo-Hungarian Society 1938 tavaszán három hetes angliai tanulmányútra hívta meg az intézet legjobb növendékét, mely meghívás ugyancsak az intézet eredményes működésének az elismerése. Ugyanez a növendék elnyerte a londoni British Council egyik ösztöndíját is, mely 1938. esztendő nyarán újabb kététes angolországi tanulmányútra nyújtott számára lehetőséget. 1938 november 12-én meglátogatta az intézetet Lord Rothermere is, aki a látottakkal és tapasztaltakkal annyira meg volt elégedve, hogy látogatása után táviratilag gratulált gróf Teleki Pál akkori vallás- és közoktatásiügyi miniszternek az itt folyó „kitűnő nevelői munkához“, továbbá az angolban legjobb előmenetelű tanulók jutalmazására egy 7000 pengős alapítványt tett és a nyári vakációra 15 növendékünket hívott meg vendégül Angliába, fedezve az illető tanulóknak még az utiköltségét is.

Az internátus az ország egyik legmodernebb és legszebb fiúnevelő intézete. Célja, hogy az angol-gimnázium munkáját, elsősorban az angol nyelv tökéletes elsajátítását a maga rendelkezésre álló eszközeivel is elősegítse, növendékeinek meleg családi otthont, vallásos, hazafias, komoly, életre való nevelést és minden igényt kielégítő ellátást nyújtson, azonkívül lehetővé tegye a különböző sportoknak minél intenzívebb mértékben való elsajátítását és gyakorlását. (Az intézetnek külön sporttánára van.)

Az internátus a modern pedagógia követelményeinek megfelelő egyéni nevelést nyújt. A tanárok és növendékek egymáshoz való viszonya személyes és közvetlen. G.A.F. Knight, a budapesti skót-misszió lelkésze, aki az intézetben 1937. tavaszán tett látogatásáról egy hosszú cikket írt a „Hungarian Quarterly“-be, az angol nyelv tanításában elért kitűnő eredmény és a sportok intenzív művelése mellett főképpen az intézeti nevelés családi jellegét, a tanárok és diákok egymáshoz való közvetlen viszonyát dicséri, mely nevelési elv az angol iskoláknak is legjellemzőbb vonása.

A gimnázium önképzőköre mellett külön („Hungarian Quarterly“ 1937. III. évf. 3. sz.) angol önképzőkör működik az intézetben, ahol az előadások, szavatelok, felolvasások, bírálatok mind angol nyelven folynak. A növendékeknek maguk-szerkesztette angol nyelvű diáklapjuk van, a College News, mely évenként háromszor jelenik meg. Eddig megjelent számairól nemcsak nálunk, de Angliában és Amerikában is elismerően nyilatkoztak. Nagy elismeréssel szólott róla a „Daily Telegraph“ is,

az 1937. aug. 12.-i számában. Több angol és amerikai kollégiumi lappal cserepéldány viszonyban állunk. — Angol nyelvű színelőadások. Az 1937—38. isk. év II. felében rendezett „Macbeth“ előadással a budapesti rádió hirdetésében, a napi sajtó pedig részletes beszámolóban foglalkozott s dicsérő szavakkal emlékezett meg róla, a „Daily Telegraph and Morning Post“ is az 1938. ápr. 19.-i számában, valamint a „Times“ a máj. 12.-i számában. Hasonló szép sikert értünk el az „Ember Tragédiája“ 1939. március 25-iki angol nyelvű előadásával is.

Az angolon kívül német és francia társal-

gási órák. Zenetanítás. Rádió. Gépírás. Fényképezés. Fa- és vasipari műhelyek. Játék- és olvasószobák. Korrepetálás.

Az ellátási díj, melyben a gimnáziumi tandíjon és vegyes díjakon kívül minden bentfoglaltatik, prot. vallású tanulóknak évi 1.250 P. (A nem prot. vallású növendékek valamivel magasabb díjat fizetnek.) — Elsősorban az I. osztályba jövők vétetnek fel. Ajánlatos a minél előbbi jelentkezés, legkésőbb azonban minden év jún. 20.-ig. — Részletes tájékoztatót kívánatra készséggel küld az Igazgatóság. Cím: Angol-internátus Igazgatósága, Sárospatak. Telefon: 41.

Téli alkonyban

Nyár az Internátusok kertjében

A gimnázium humán internátusa

Az utóbbi években felmerült az a gondolat, hogy Sárospatakon az Angol-internátus mellett szükség van egy olyan internátusra is, ahol egyszerűbb keretek között, a modern kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő, gondos nevelésben részesülnek a növendékek. Ilyen kivánalmak mellett épült meg 1937 őszén az iskolakertben, Medgyasszay István műépítész tervei szerint, a csinos és stílusos egyemeletes épület, melyet 1938 őszén nyitottunk meg és amelyben központi fűtés, vízvezeték, fürdő- és mosdótermek az egészséges és tiszta intézeti élet lehetőségeit nyújtják a növendékeknek.

A négyes diákszobák családi jelleget adnak az intézetnek. A növendékek gondos és szigorú tanári felügyelet és tanulmányi ellenőrzés alatt állanak. Az intézet — az egyszerű, vallásos életre való nevelés mellett — a modern nevelés minden kivánalmának eleget tesz. Növendékeit sokoldalúan foglalkoztatja és egyéni hajlamaik kifejlesztésében is segítségükre van. Ezt a célt szolgálja az olvasóterem 10—12 hazai és külföldi lappal, a zongoraterem, rádióterem, a játékterem és a teljesen felszerelt faipari műhely, ahol szakvezetés mellett kézügyességre is szert tesznek a növendékek.

A humán-internátus létesítésének szükségességét legjobban bizonyítja az a tény, hogy már az első évben több mint 60-an jelentkeztek, a 42 helyre.

Internátusi ellátási díj egy évre 600 pengőt melyben lakás, naponta ötszöri étkezés, mosás és műhelyhasználati díj bentfoglaltatik. A kérvényeket június 30-ig kell beküldeni. Részletes tájékoztatót készséggel küld a Humán-internátus igazgatósága, Sárospatak. Telefon: 108.

A humán-internátus

Az ősl kincsek háza

A betű kincsesháza, a nagykönyvtár

A sárospataki főiskola nagykönyvtára egyidős a főiskolával. A pártfogóíjs üldözői is ugyanazok voltak, akik a főiskoláéi. Legnagyobb jóltevője III. Rákóczi Zsigmond, aki a Rákóczi-család könyvtárát a kollégiumnak ajándékozta s ezáltal olyan gazdaggá tette, hogy sem Magyar-, sem Erdélyországban ilyen gazdag könyvtár azidőben nem volt. Amikor a jezsuiták az iskolát innen elűzték, a könyvek nagy részét is elvették, kisebb részét pedig a diákok magukkal vitték s részben vissza is hozták, mikor az iskola visszajöhetett régi helyére. A könyvtár aztán lassan ugyan, de fokozatosan fejlődött. Részint vétel, részint ajándékozás szaporította a könyvek számát. A vételek közül említésreméltó a Kazinczy-könyvtár s a Pósa-hagyaték megvétele, az ajándékozások közül a Teleki Józsefé, Szkarosyé, Zempléni Árpádé és a Rác Lajosé. A visszatérés idején 1.300, Kazinczy idejében 20.000, ma 72.000 a kötetek száma. Van 28 ősnymtatványunk, 193 unicumunk s körülbelül 1.200 régi magyar könyvtári könyvünk.

A könyvtár ma abban a díszesen kipadlózott, szépen kifestett nagy teremben van elhelyezve, amelyet még gróf Teleki József főgondnok tervezett. Eleinte csak a fal melletti szekrények voltak meg; később a könyvek szaporodván, új szekrényeket kellett beállítani.

Legértékesebb kincseink a középben elhelyezett nagy szekrényben vannak kiállítva. Itt van közszemlére kitéve Lorántffy Zsuzsánának általa kétszer végigolvasott bibliája. Mellette a férje bibliája. Mindkettő a fejedelmi pár sajátkezű bejegyzésével ékes. I. Rákóczi Györgyről beszélnek a Rákóczi-könyvtár kiállított könyvei. (Az Öreg graduál, Melancthon művei stb.) Továbbhaladva élénk tűnik a legrégibb nyomtatott magyar könyv (Komjáthi B. Szent Pál levelei), a legelső Magyarországon nyomtatott magyar könyv, (Szilveszter Ujtestamentum-a), a vizsolyi bibliának az a példánya, amelyiket a Szécsi Mária szép keze forgatott (a címere most is rajta van). Nagyon sok első kiadású könyvvel, egész sereg unicummal dicsekedik a könyvtár (pl. Balassi Bálint: Fűveskertecske). Se szeri, se száma azon könyveknek, melyek nagy emberek birtokában voltak (pl. Kazinczy, Szenczi, Luther, Apáczai, Bod Péter, Szemere Bertalan stb. könyvei). Vannak egyéb érdekességeink is. (pl. Komáromi Csipkés megégetett bibliájának a fedele).

A kézírattár értékei közül is több ki van állítva. Egy szép ószláv, egy török, több latin és magyar codex. Itt látható I. Lipót sajátkezű-

leg aláírt parancsa II. Rákóczi Ferenc elfogatására. Nagy íróink, költőink kézíratait is érdemes megemlíteni (pl. Tompa, Petőfi, Arany, Gárdonyi, Kazinczy, Baksay, Kemény stb. írásai). A pataki diákok díszítőművészetének emlékeit sem mellőzhetjük. A sok igazi mellett még hamisítvány is akad. (pl. egy rovásírásos emlék.) Legnagyobb kincsünk a lengyelek második nyelvemléke, a kézíratos lengyel biblia.

De nemcsak könyvek, hanem képek és szobrok is érdekességei a nagy teremnek. Köröskörül a galérián nagy emberek, püspökök, gondnokok, tanárok képei tekintenek le az érdeklődő látogatókra. A képek közül több művészi értékű (pl. Barabástól a Tolcsvai Nagy Gedeon és felesége, Richtertől a Fáy András, Kährling-től II. Rákóczi Ferenc képe stb.). Van képünk XIV. Kelemen pápáról, Széchenyi Pál érsekről is, viszont Kálvin Jánosnak a képe, mint Bubits Zsigmond kassai kath. püspök ajándéka állítatott ki. A tanárok képei közül a Vályi Nagy Ferenc, Kövy Sándor, Szathmári Paksi Pál, Szentes J. képei becses emlékek. (E képek sok leszármazottat kapcsolnak a főiskolához.) — A galériát koszorúzó szobrok mind báró Vay Miklós ajándékozásai és alkotásai. Közülük felemlíthető a Comenius szobra és főleg Lorántffy Zsuzsánának az a mellszobra, amelyet 1860-ban a 300-os ünnepen Tompa Mihály ódájának a felolvasása mellett lepleztek le.

A szép nagy könyvtárterem egy templom benyomását teszi a szemlélőre. Olyan hangulat fogja el a látogatót, mint a zürichi Wasserkirchében elhelyezett könyvtár látásakor. Beszédes, néma csend.

Csendélet a nagykönyvtárban

Vitorlázó repülés

A Bodrogon

Fürdés a Iolyóban

A sportélet minden ága virágzik itt

A főiskola és annak ifjúsága mindig igyekezett kihasználni Sárospatak kedvező helyzetét a sportok gyakorlására.

Már Comenius, aki a XVII. században főiskolánk tanára volt, itt írta a testgyakorlásokról és játékokról szóló munkáit. A XVIII. században az iskola tanulmányi rendjében külön idő volt jelölve a játéokra. Majd a modern sport hajnalhasadásakor, a XIX. század derekán, ott volt a főiskola, mint a testnevelés felkarolója és művelője. Már 1853 óta kötelező tárgy volt a gimnáziumban a torna. A főiskolai tornaterem egyike az ország legrégebb tornatermeinek; s 1931—33-ban történt modernizálása (kettős hajópadló talaj, öltözők, mosdó, zuhanyozó, szerekkel való teljes felszerelése) óta a modern testnevelés művelésére is alkalmas.

Szabadtéri sportpályák is vannak: a főiskolai tornaterem előtti 80x40 méteres játszótér, az iskolakert közepén ideális, portalan helyen, minden oldalról fákkal körülvéve; az angol-internátusi kis játszótér (50x30 méter) és a Kossuth-kertben lévő községi sporttelep, amelyen van 400 méteres futópálya, futbalpálya és céllövőpálya.

Teniszpályák is vannak: a MOVE 4 pályája a Kossuth-kertben és az angolinternátus 4 pályája az internátusi parkban. Mind a 8 pálya elsőrendű építésű és gondozású.

Nagyszerű és vidéken szinte páratlan sportlétesítménye a főiskolának a Bodrogszemen 1934-ben épült csónakháza, amelyben 39 csónak számára van hely s már csaknem megtelt a három intézeti ág (teol. akadémia, gimnázium és tanítóképzőintézet) verseny- és túracsonakjaival, kajakjaival.

Kiválóan alkalmas természeti adottsága van Pataknak, különösen a vizi- és téli sportok, valamint túristáskodás gyakorlására. (Bodrogfolyó, Eperjes-Tokaji hg. hegyei.) A téli sportok közül a korcsolyázás a főiskola által létesített jégpályán folyik, mely 1934-ig az Óbodrogon volt, azóta pedig a tornaterem előtti játszótéren, a város szívében van, melegedővel, villanyvilágítással, zenével felszerelve.

A főiskola ifjúságának sportélete minden sportot magában foglal. Különösen intenzív a vizi- és téli sportélet. A vizi- és téli sportok intenzív művelését az is lehetővé teszi, hogy a főiskola testnevelő tanára a síelésben, korcsolyázásban és evezésben külön, speciális képzettséggel, illetve képesítéssel rendelkezik. E körülmény tette lehetővé, hogy már 1929 óta rendszeres jég hockey-kiképzés folyt a gimnáziumi Sportkörben, sőt a gimnáziumi osztályok között jég hockey-mérkőzések kerültek lebonyolításra, ami még ebben az időben vidéken

szinte egyedülálló jelenség volt. Azóta is rendszeres jég hockey-élet folyik. Jég hockey-körmérkőzéseket, valamint mű- és gyorskorcsolya-versenyeket minden évben rendez a sportkör, szabályszerű pályán, szakszerűen, szövetségi szabályoknak megfelelően. Ugyancsak megrendezi a Sportkör évenként evező és úszóversenyeit is a Bodrogon.

Vasárnaponként télen sí-, nyáron evezőstúrákon történik a kiképzés és gyakorlás, vakációkban pedig többnapos sítáborokat, illetve csónaktúrákat is szoktak tartani a főiskolai cserkészcsapatok, parancsnokaik vezetésével. (Kétszer leveztek már Szegedig, kétszer Tiszafüredig, egyszer Vásárosnaményig, egyszer Tokajig és vissza.) Diáksielőink versenyeken is értek el kiváló eredményeket. (Miskolcon, Budapesten, Kékesen.)

Télen a korcsolyapálya, nyáron a csónakház strandja nagyszerű alkalmak a korcsolyázás, illetve fürdés és úzás szakszerű, tanári irányítás mellett való gyakorlására.

A turistáskodásnak is sok kedvelője van a főiskolai tanár- és diáktársadalom körében. Úgy a Hegyalja, mint a Hegyköz hegyvidékei (300—900 m-ig) felveszik a versenyt Csonka-magyarország bármelyik hegyvidékével, úgy változatosság, mint kilátópontok és túralehetőségek szempontjából. A helybeli négy cserkészcsapat különösen sokat járja a szép hegyvidéket, sőt nagytáborait és mozgótáborait is részben e vidékeken rendezi 1921 óta.

Más sportokban is élénk élet van. Különösen az atlétika, futbal, kézilabda, tenisz, vívó sportélet fejlettek. Bizonyosságai ennek a KISOK kerületi és országos atlétikai, vívó- és szertornabajnokságokon (Debrecenben, Miskolcon és Sárospatakon) a gimnáziumi növendékek által minden évben elért számos bajnokság és jó helyezés, valamint a Magyar Országos Torna Szövetség jelvénytulajdonos szertornaversenyein vasbronz- és ezüstjelvényt (idén pl. hatvanon felül!) kiérdemlő gimnázisták és képzősök nagy tömegei; az évenként rendezett kézilabda-, futbal- és kosárlabda-mérkőzések, vívóversenyek, teniszversenyek. Újabbban a KISOK gimnáziumunk sportkörét bizta meg a kerületi mű- és gyorskorcsolya-, jégkorong- és szertornaversenyek megrendezésével.

Az iskolai testnevelés fejlett voltát és a diákság sportéletének élénk ütemét évenként bemutatja a főiskola évvégi szokásos sport- és játéknappélya (testnevelési bemutatója), mely a város társadalma számára az év kimagasló sporteseménye.

Az angol internátusnak az iskolán belül is fejlett sportélete van megalakulásától kezdve

Vidám élet a Jégen

Sígyakorlat

A Jég hockey-csapat

Sátorverés

Vívóoktatás

Külön internátusi sporttanár irányítása mellett, különösen a tenisz-, vívás-, nyilazás-, jégkorong-, evezés- sportok fejlettek.

Társadalmi sportot Patakon a MOVE Sport Egylet végez. A Move S. E. által művelt sportok: vitorlázó repülés, amelyben a főiskolai iljúság is részt vesz, strandfürdő-fenntartás, úszás, evezés, fürdés, tenisz, céllövészet, football (Ipartestület csapata). Gyönyörű helyen, a várral szemben nagyszerűen gondozott és kiépített homokos strandja van a Move S. E.-nek. Van olyan nyári nap, mikor ezren is tartózkodnak a strandon. Nyáron a Magyar Úszó Szövetség úszóoktatót is szokott leküldeni Patakra, valamint vízipoló-kiképzés is folyik a strandon.

A Move nemzetközi és vármegyei teniszversenyei igen magas színvonalúak és látogatók szoktak lenni, céllövői és nyilazói az ország legjobbjai között foglalnak helyet.

Az iskola ezeken felül is tele van tervekkel, új elgondolásokkal, hogy a pataki diákság számára olyan test-kultúra lehetőségeit teremtsen meg, amely méltó a nemzeti és református lélek kultúrájának sárospataki hagyományaihoz.

Szerforna a szabadban

Ijjazás

Szabadgyakorlatok

Ez a füzet a Sárospataki Református Főiskola
iránt érzett szeretettel Móricz Miklós ötletéből,
Mátyás Ernő szerkesztésében, tordai Schilling Oszkár
művészi vezetésével készült. Szedte Fonyódi József
és Földi Vilmos az Első Magyar Betűöntőde Hivatalnok-
Antikva betűjével, nyomta Bohn János a Diósgyőri
Papírgyár Delta-műnyomóutánzatú papírján
Schmidt Testvérek műnyomó-festékével a Pesti Lloyd
Társulat Nyomdájának gépein az 1939. évben

Készült magyar szedéssel
Móricz Miklós dr. nyomdájában

